Il-Mużika fil-Festa Maltija (I)

Il-festi ta' ġewwa ta' dari

Mro Manoel Pirotta *DNESM (Lyon) [M.A.] Dip CNR (Lyon) [B.A. (Hons.)] Hon VCM LFIBA CT, FVCM (Hons.) FTCL FLCM FNCM LTCL LMusLCM LMusTCL (Comp.) Ċert. (Qarrej tal-Provi) [Melit.]*

Il-festi Maltin jafu l-bidu tagħhom żgur sa mill-miġja tal-Kavallieri tal-Ordni fostna, għad li bħala pajjiż Mediterranju aktarx li konna ġa bdejna nimpurtawhom minn Sqallija. Il-mod brijuż kif aħna niċċelebraw il-festi tagħna nsibuh ukoll f'pajjiżi oħra Mediterranji bħalma hi Spanja. Iżda dan ma jfissirx li d-devozzjoni lejn il-qaddisin ma kinetx preżenti fostna sa minn żmien sewwa qabel. Biss biss, fi żmien il-Medjuevu jew wara, l-Ordnijiet Reliġjużi ġa kienu bdew irawmu l-qima u l-kult tal-qaddisin waqqafa tagħhom.

Il-Ħadd	Filgħodu	10.00	Quddiesa
			Ħruġ tal-vara min-niċċa
			Joħroġ l-ostensorju bir-relikwja fuq l-altar maġġur
			Antifona bl-orgni
			Innijiet
			Innu ta' San Ġiljan (bit-Taljan)
Tridu			
L-Erbgħa	Filgħaxija		Vespri bil-vuċijiet
			Priedka fuq San Ġiljan
			Tinqara kurunella ta' tifħir u talb 'il San Ġiljan fuq l-altar
			Ċelebrant jintona l-Innu *Nomine Insignem*
			Antifona
			Tantum Ergo
Il-Ħamis	Filgħodu		Intermezz bl-orkestra
			Quddiesa kantata bil-vuċijiet u l-Ministri
	Filgħaxija		L-istess bħall-Erbgħa filgħaxija
Il-Ġimgħa	Filgħodu		L-istess bħall-Ħamis filgħodu
	Filgħaxija		L-istess bħall-Ħamis filgħaxija
Lejlet il-festa			
Is-Sibt	Filgħodu		Quddiesa solenni
	Filgħaxija	18.00	Transulazzjoni bir-relikwja tal-qaddis
			Vespri solenni u għoti tal-Benedizzjoni
Jum il-festa			
Il-Ħadd	Filgħodu	04.30	Matutin bir-Responsorji + Te Deum
			Quddies il-ħin kollu
			Daqq ta' *Sinfonia, Cavalieri di Malta*, u *Sinfonia* mill-orkestra
		09.00	Quddiesa kantata (isir l-Osklu)
			Paneġierku (c. 45 mn.)
	Filgħaxija		Vespri
			Puċissjoni bl-istatwa tal-qaddis
		21.00	Antifona + Tantum Ergo

Infatti, uħud mill-festi reliġjużi ċċelebrati llum jaf bdew minn xi devozzjoni lejn xi qaddis protettur: San Ċir San Ġiljan u San Kerrew fejn tidħol il-kura tat-tfal; San Anard, ħellies l-ilsiera; Sant'Andrija, ħarries is-sajjieda, u x'naf jien. Festi oħrajn setgħu nibtu minn sempliċi niċċa tat-triq: il-Madonna taċ-Ċiċri (Iż-Żebbuġ, Għawdex) u dik tal-Ġebla (il-Gżira).

Ġara li f'nofs is-seklu dsatax il-Madonna dehret kemm-il darba f'Lourdes u d-devozzjoni lejha kompliet tikber sew, bil-konsegwenza li f'Malta nħolqu festi ġodda f'ġieħha, uħud minnhom fejn diġà kien hemm waħda titulari. Iżda anki qabel dil-ġrajja, id-devozzjoni Marjana kienet ilha li xterdet fostna, tant li xi parroċċi u knejjes ġa kienu f'isimha.

Parti essenzjali mill-festa Maltija hi dik ta' ġewwa. F'wieħed mill-ħafna artikli tiegħi – *Tliet Tantum Ergi Attribwiti lil Mro Angelo Pullicino* – skont ċertu Spiru Tanti (1910-92), li kien dilettant kbir tal-festa ta' San Ġiljan, il-festi ta' ġewwa bejn iż-żewġ gwerer dinjija kienu jsiru b'solennità kbira u b'ħafna ċerimonji differenti: l-istess kif kienu jsiru f'pajjiżi oħra madwar Malta u Għawdex. Dawn kienu jibdew sa minn disat Ħdud qabel il-festa, fejn kienu jagħmlu l-kurunella ta' San Ġiljan għal disa' darbiet wara l-quddiesa tas-7 am. Fil-ħafna intervisti li sarulu, Spiru ħalla biżżejjed tagħrif biex stajt noħroġ it-tabella t'hawn taħt bil-festi kollha kif kienu jsiru fil-knisja l-qadima ta' Lapsi fil-ġimgħa tal-festa (Ara tabella f'din il-paġna)

Il-Ħadd qabel il-festa, wara l-quddiesa kienet titkanta l-antifona *Beate Juliane* (1847) ta' Dr Paolo Nani għall-akkumpanjament tal-orgni waqt il-ħruġ tal-vara. Skont Monsinjur Dun Ġwann Galea, din kienet tkun waħda mit-tliet kompożizzjonijiet ewlenin li kienu jkunu fil-parti l-kbira tal-każi proprji għal kull parroċċa. Mużika oħra, bħal quddies, salmi tal-Għasar u *Tantum Ergo*, kienu jkunu komuni għall-parroċċi kollha. L-innu popolari f'ġieħ San Ġiljan kien għadu bit-Taljan u jismu *Ecco il giorno del gran santo*.

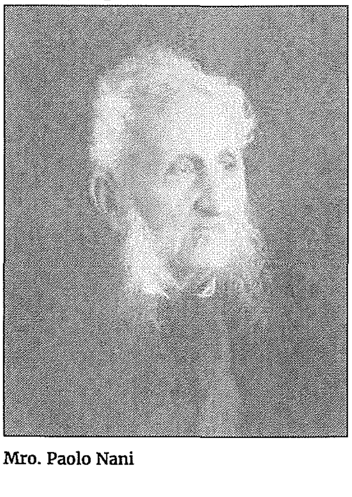

Mro. Paolo Nani

Fit-tlitt ijiem tat-Tridu, filgħaxija kienu jitkantaw il-vespri bil-vuċijiet u wara ssir il-famuża prietka fuq il-qaddis mill-aqwa predikaturi ta' dak iż-żmien. Wara l-qari tal-kurunella, ċelebrant miġjub apposta kien jintona l-Innu *Nomine Insignem* ta' b'sitt jew tmien strofi b'tifħir 'il-qaddis li kienu jindaqqu u jalternaw ruħhom mal-kongregazzjoni. Qabel il-quddiesa tal-Ħamis u l-Ġimgħa filgħodu, is-surmast Nani, li kien armat bil-kappella tiegħu hemmhekk, kien jgħaddi xi intermezz operistiku pinna tiegħu stess bl-orkestra. Għal waqt il-quddiesa kantata bil-Ministri kienu jinġiebu wkoll il-vuċijiet.

Il-quddiesa solenni tas-Sibt filgħodu kienet issir mingħajr daqq ħa jilħqu jsiru l-preparament meħtieġa għal filgħaxija. Waqt it-translazzjoni tar-relikwa – li kienet tikkonsisti f'purċissjoni qsajra b'għadd ta' saċerdoti li kienu jinzertaw villeġġjatura – kien jindaqq l-Innu tal-Għasar tal-Qaddisin Konfessuri. Skont Galea, dal-innu għal erba' vuċijiet u orkestra sħiħa, kien jikkonsisti f'innu tal-Ewwel għasar magħmul b'aktar solennità u b'mod maestuż, u li aktarx kien jintuża biss għal San Ġiljan. Dwar dal-innu, Galea jżid jgħid: 'It-transulazzjoni kienet l-ewwel moviment solenni taċ-ċelebrazzjonijiet prinċipali tal-festa, u dan hu rifless fl-innu, illi f'ċerti passaġġi tiegħu, bil-melodija ferrieħa tal-vjolini, waqt li l-kor joħloq sfond b'kordi tenuti, idaħħalna f'dil-atmosfera.' Għal dawn iċ-ċelebrazzjonijiet ta' filgħaxija, il-kappella ta' Nani kienet tkun armata sa snienha, u li għalihom kienu jitilgħu ħafna nies dilettanti, speċjalment mill-Belt, u oħrajn studenti tas-surmast biex jisimgħu.

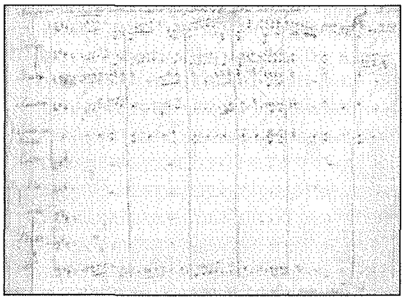

Partitura tal-Antifona 'Iste Sanctus'

Il-festi ta' ġewwa kienu jilħqu l-qofol tagħhom bil-funzjonijiet ta' nhar il-festa, bil-ġurnata tibda minn kmieni filgħodu bil-kant *a capella* tal-Matutin li jkun fih ukoll ir-Responsorji u jagħlaq bit-*Te Deum*, imbagħad quddiesa waħda wara l-oħra sa ma fid-9 am toħroġ dik kantata sal-ħdax, jew aktar, ta' filgħodu. Qabilha, is-surmast Nani kien jgħaddi xi żewġ sinfoniji, fosthom il-famuża overtura *I Cavalieri di Malta* (1877) mill-Opra bi prologu u tlitt atti li ġġib l-istess isem. Filgħaxija mbagħad, wara li kienu jsiru l-vespri, toħroġ mill-ewwel il-purċissjoni bl-istatwa tal-qaddis u li ma kenitx iddum barra aktar mid-disgħa; ma' dħul il-vara kienu jagħmlu l-Antifona u t-*Tantum Ergo* u l-festa tal-knisja tispiċċa hemm.

It-Tlitt Ijiem tat-Tridu: Il-Mużika ta' Nani fil-Festa; ġawhra mużikali li m'għandhiex tintilef (*Il-Mixja*, Awwissu 1994, pp. 22-3)